Türk Dünyası
Tarih
Kültür Dergisi

Sayı #461 Fiyat ₺200.00

Haziran 2025
Cilt: 77
Aylık Süreli Yayın
Issn: 1305-9769
Modem: 112483

9 771305 976901

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI

25. Türk Dünyası Çocuk Şöleni

Tıpkı devletler gibi uluslararası bir etkinliğin de 25. yılını kutlaması, büyük bir başarı olarak kabul edilir. Çeyrek yüzyıl boyunca, her türlü zorluğa rağmen ayakta kalabilmiş ve varlığını sürdürebilmiş bir etkinliğin kendini kabul ettirmiş olduğuna ve bundan sonra da hedefine emin adımlarla yürüyeceğine inanılır. Bu nedenle bu yıl, Türk Dünyası Çocuk Şöleni'ni 25. kez gerçekleştirmiş olmanın, 25 yıl boyunca Türk Dünyası'nın dört bir yanından on binlerce Türk çocuğunu biraraya getirmiş olmanın gurur ve mutluluğunu yaşıyoruz.

M. Kemal Sallı

1933 Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nin 93. Yıldönümü
Fedai Küpoğlu

Kürtleşen Türkler mi? Dil Farklılaşması mı?
Prof. Dr. Mustafa Aksoy

Kıbrıs İçin Türk Milleti Yapar
Dr. Yasin Cemal Galata

son KapakHaziran.indd 1 14.06.2025 17:29:15

Millet Cevherleri / 6

"Aydın, yazar ve eğitimci kimliğiyle öne çıkan Osman Murasov, dönemin etkili gazetesi "Millet"in editörlüğünü yapmıştır. Tüm yaşamını Kırım Tatar toplumunun aydınlanmasına ve eğitim seviyesinin yükseltilmesine adamış önemli bir şahsiyettir. Millî bilincin gelişimi için mektep ve medreselerin hayatî önemini vurgulamıştır."

Dr. Tahir Nureddinoğlu Kerim*

Osman MURASOV (1882-1926)

Dönemin etkili gazetelerinden "Millet"in editörü aydın, yazar ve eğitmen Osman Murasov, Kırım Tatar tarihinin önemli şahsiyetlerinden biridir. Tüm enerjisini ve kalemini Kırım Tatar toplumunun aydınlanmasına ve eğitim seviyesinin yükseltilmesine adamıştır.

Murasov'un hayatına dair bilgilerin kısıtlı olması nedeniyle biyografisi, büyük ölçüde akrabalarının anıları ve dönemin Kırım Tatar süreli yayınlarındaki sınırlı kayıtlara dayanmaktadır.

Dedesi Polonya Tatarlarındandı ve asıl soyadı "Mirasoviç" idi. Kırım'a, özellikle Kefe şehrine yerleşmiş ve ailesinin soyadı zamanla Ruslaştırılarak bugünkü şeklini almıştır. Bazı rivayetlere göre dedesi, Kırım Hanlığı ve Ukrayna Hetmanlığı'nın Polonya'ya karşı düzenlediği sefere katılan askerî birliklerden birine mensuptu ve savaş sırasında Leh askerleri tarafından esir alınmıştı.

Murasov'un entelektüel merakı ve öğrenme azmi erken yaşlarda belirginleşti. 7 yaşında Kur'an'ı ezberlemesiyle "Hafız" unvanını aldı. Moskova'daki öğrencilik döneminde siyasî olaylara kayıtsız kalmadı, öğrenci gösterilerine katıldı, hatta bir kez jandarma tarafından yaralandı. Kırım'a döndükten sonra çeşitli okullarda Rus Dili öğretmenliği yaptı ve yaklaşık 1903 yılından vefatına kadar Kırım'da yirmi üç yıl öğretmenlik görevini sürdürdü.

Murasov'un eğitime verdiği değer, özel hayatına da yansıdı. İlk evliliğinde, Kefe'li eşinin eğitim almasını istemesi, eşinin ailesinin buna şiddetle karşı çıkmasına ve hatta bir yaşındaki oğulları Yagya'yı Murasov'a bırakıp eşini yanlarına almasına neden oldu. Bu olay, dönemin toplumsal yapısı içinde eğitim idealinin karşılaştığı zorlukları göstermesi açısından dikkat çekicidir.

1917 yılı, Murasov'un toplumsal ve siyasî alanda daha aktif rol üstlendiği bir dönemdir. Birinci Kurultay için aday listeleri oluşturulurken, Kezlev uyezdi'nin Kocambak volostu Müslümanları tarafından sunulan listede birinci sırada yer alması, onun toplum içindeki saygınlığının bir göstergesidir. Aynı yıl Karanayman köyünde açılan Nümune-i İptidâî Mektebi'nin müdürlüğüne atanmıştır.

Yazınsal ve yayıncılık faaliyetlerinin en yoğun olduğu dönem 1919-1920 yıllarıdır. Bu süreçte, günlük "Millet" gazetesinin baş redaktörlüğünü ve ardından "Kırım Müslümanları" gazetesinin redaktörlüğünü üstlenmiştir. "Millet" gazetesindeki makalelerinde, çeşitli esnaf teşkilatları ve bunların gelişim yolları gibi ekonomik ve sosyal konuların yanı sıra, mektep ve medrese meselelerini de etraflıca ele almıştır. Özellikle eğitim konusundaki düşüncelerini dile getirirken, bu konunun milletin geleceği için hayatî önem taşıdığını şu sözlerle vurgulamıştır:

Tahir Kerim_Haziran6.indd 24 14.06.2025 10:41:23

"Dünya üzerinde yaşayan bütün milletlerin ve alelhusus biz Tatarların en ziyade ihtiyâcı olan bir şey var ise, o da mektep ve medresedir. Her şeyden evvel mektep, her işten evvel medrese lazımdır. Mektebi, tahsili, maarifeti ve hissiyat milliyesi olmayan bir millet, millet sayılmayıp, ayaklar altında ezilmekte ve çiğnenmektedir. Tanık olduğumuz ve ileride tekrar olması ihtimâli ortadan kalkmayan Cihan Harbi, eğitimli ve eğitimsiz milletlerin farklarını bize pek güzel göstermiştir…".

Bu ifadeler, Murasov'un eğitim ve millî kimlik arasındaki sıkı bağı nasıl gördüğünü net bir şekilde ortaya koymaktadır. Osman Murasov, yaşamı ve faaliyetleriyle Kırım Tatar aydınlanma hareketine önemli katkılar sunmuş bir isim olarak tarihteki yerini almıştır.

O. Murasov'un "Mektep-medrese meselesi" başlıklı makalesi, Arap alfabesinden transkribe edilerek ve Kırım Tatar dilinden Türkiye Türkçesine uyarlanarak sunulmaktadır.

OSMAN MURASOV (1882–1926)

Kırım'da tanınmış bir hoca, folklorcu, gazeteci ve cemaat önderi olan Osman Murasov, Gezlev şehrinde dünyaya geldi. Gençliğinden itibaren Kur'ân-ı Kerîm'i temelinden öğrendi. Moskova'da eğitimine devam etti ve bir dizi bilimsel keşif gezisine katıldı.

1917 yılında Kocambak'ın (Gezlev bölgesi) vekili olarak Birinci Kırım Tatar Kurultayı'na davet edildi. 1919–1920 yıllarında "Millet", "Kırım Müslümanları" gibi gazetelerde baş muharrirlik görevini üstlendi. Bununla birlikte, Kırım Tatar halk edebiyatı ile kapsamlı bir şekilde ilgilendi ve 1914 yılında A. Bodaninskiy ve E. Martino ile birlikte "Kırım Tatar Atasözleri ve Deyimleri" derlemesini yayımladı. Eğitim, siyaset, edebiyat tarihi ve diğer konularda yazdığı makalelerinden başka, Kocambak Vakıf İdaresi Başkanı ve yerel okulun müdürü olarak çalıştığını biliyoruz.

Murasov, "Millet" gazetesinde yazdığı makaleleri Hafız Osman, Hafız Osman Murasov, O. Murasov gibi imzalarla yayınlamıştır.

Ekim 1925'te Akmescit-Akyar trenine binerken kol ve bacaklarından ağır şekilde yaralandı. Akyar hastanesine kaldırıldı, ameliyat edildi. Yedi aylık başarısız tedavinin ardından Nisan 1926 başlarında vefat etti.[1]

Tahir Kerim_Haziran6.indd 25 14.06.2025 10:41:24

MEKTEP-MEDRESE MESELESİ

Millet. 1919. No. 3. Eylül 6.

Geçen gün Akmescit'te Kırım'ın kazâ kadıları, ulema ve müderris efendileri toplanıp, mektep ve medrese hakkında müzakerede bulunduklarından ve müzakerenin devamı Eylül 17'sine tehir olunduğundan, mektep ve medreseler hakkında birkaç söz söylemeyi vazifemizden tanıyoruz.

Çünkü dünya üzerinde yaşayan bütün milletlerin ve bilhassa, biz Kırım Tatarlarının en çok üzerinde durduğumuz bir şey var ise, o da mektep ve medresedir. *Her şeyden evvel mektep, her işten evvel medrese lazımdır. Mektebi, tahsili, maarifeti ve hissiyat-ı milliyesi olmayan bir millet, millet sayılmayıp ayaklar altında ezilmekte ve çiğnenmektedir.* Görüp geçirdiğimiz ve ileride tekrar olması ihtimali ortadan kaldırılmayan, "Cihan Muharebesi" mektepli ile mektepsiz milletlerin farklarını bize pek güzel bildirdi. Cehaletin son kademelerinde bulunan bir millet, mukaddes hürriyetten ne yolda istifade ettiğini bize Rusya "komünizmi" de iyi gösterdi.

"Bir milletin terakki ve teâlîsi mekteplerin sayesindedir!", sözlerini elifbamız gibi kullandığımız halde, bir de biz, Kırım Müslümanlarının mektep ve medrese meselelerine eğilelim. Acaba, Kırım Tatarlarının terakki ve teâlîsine çalışacak mekteplerimiz ve medreselerimiz var mı? Ve var olanları da ne haldedirler?

İşte, bizim fikrimizi altüst edecek sual - bu doğrudan doğruya cevap olarak şunu diyeceğiz ki, medreselerimiz yok! Mekteplerimiz de umumiyetle aslından, esasından ıslâh edilecek bir haldedir. Kırım'ın bir iki şehrinde görülen birkaç mektep ve rüşdiye-

lerimizden başka, kalan bütün mekteplerimiz ıslâha muhtaç olduğuna şüphe yoktur. Etraf köylere çıkıp da 1917 senesinde "numune-i terakki" diye açılan ve hakikaten de bize bir numune olarak iki seneden beri devam eden mekteplerin dahili ve harici ahvalini teftiş edersenız, sözlerimin doğruluğunu ispat edeceğinize şüphem yoktur. Ya o muallimler? 1917 senesinde Avrupa darülfünunlarında ders dinler gibi, ders (nazari ders) dinleyen ve iki seneden beri muallimlik eden efendileri gidip, Gözleve zemstvosu tarafından açılan Tatar Muallimler Kursu'na varıp, ellerinde okudukları kitapları, imlâlarını, çözdükleri rakamları görürseniz, doğrusu - Tatarların hallerine ağlayacaksınız!..

Bununla beraber, biz de bilicilik davası güdüyoruz, gönlümüz ta Kaf Dağı'nda geziyor!

Saygıdeğer Tatar Milleti!

Milletin terakki ve teâlîsi için en evvel yapacak bir işin varsa, o da muallim ve muallimeler yetiştirmek için darülmuallimin ve darülmuallimatlar açmak ve açtığın darülmuallimin ve darülmuallimat, rüşdiye ve numune ve diğer mekteplerinin hepsini aslından, esasından teftiş ve ıslâh etmek ve her cihetle mümkün mertebe muavenette bulunmaktır.

Asırlardan beri çektiğin cehalet belâsı artık yetmedi mi? Yoksa şu büyük Karpat Dağları'nda patlayan toplar, Çanakkale'de zırıldayan kurşunlar seni daha uyandırmadı mı? Evvelki medreselerini "eski" diye kapattığın halde, yerlerine yeni med- reseler yapamadın? Üç-beş sene daha böyle gidecekse, bazı yerlerde bayramını, hatta cenazeni bile kıldıracak molla, imam, hatip bulamayacaksın! Koca Abdülâtif, Abdüssamat Latif-Abdullah, Ebussuut efen-

Tahir Kerim_Haziran6.indd 26 14.06.2025 10:41:25

> Her şeyden evvel mektep, her işten evvel medrese lazımdır. Mektebi, tahsili, maarifeti ve hissiyat-ı milliyesi olmayan bir millet, millet sayılmayıp ayaklar altında ezilmekte ve çiğnenmektedir.

diler gibi, İstanbul'da ve hatta Arabistan'da bile şöhret kazanan medreselerin varken, bugün Kırım'ın içinde molla yetiştirecek bir medresen olmadığını dikkate al da medreselerini aç!

Açılan ve açılacaklar için hazırlık yapılan okul ve medreselerde dikkatimizi en çok çeken ve bugüne kadar pek de önem verilmeyen bir nokta varsa, o da terbiye, ahlak ve akide derslerinin oralarda çok az ve bize yeterli derecede olmamasıdır. Çünkü bu son dönemlerde akidesizlik ve ahlaksızlık hastalığının cereyan ettiğini ve o hastalığa, tabii, bizim de müptela olduğumuzu akıldan çıkarmamalıdır. Daha doğrusu, ahlakımız ve akidemiz buhranlı bir dönemde yaşamaktadır ve bu hastalıktan bizi sağlıcakla kurtaracak, ancak okul ve medreselerimiz, ahlak ve din derslerine dikkat etmemizdir.

Hayatın en kutsal noktalarına balta vuran bolşevizm kendi komünası ile ortaya çıkarak, bizim akide ve ahlakımızı temelinden sarstı. Ve bize infiratçılık, muhafazakârlık, tabiyetçilik, ictimaicilik ve benzeri gibi bir takım ahlak hastalıkları yumurtladı ki, bugün gördüğümüz bir hayli gençler, ahlakî ve dinî sanat gibi beşerî müesseseleri, sun'i şeyler zannediyorlar. İnsan ahlak dışında da daha güzel yaşayabilir, iffet, namus, izdivaç, ibadet, nikah ve benzeri gibi ahlakın, İslamiyetin, insaniyetin asli şartları mahvolursa, insaniyet daha hür, daha tabii bir hayata kavuşabilecektir, diyorlar. İşte, komünizmin zararı en çok bu dönemlerde görülmektedir ki, dönemimiz inhilal dönemi olduğundan, bu gibi tesirleri kabule en müsait olan bir dönemidir. Böyle bir dönemde bize en çok lazım ve borç olan, ahlak ve akaidimizi bu hastalıklardan kurtarmak için medreseler açarak ilim, din ve akaidimizin temsiline var gücümüzle sarılmak ve okullarımızda ahlak derslerinin mümkün oldukça ilerletilmesine çalışmaktır. Ahlak, korku ve iştah, falan gibi yaratılışımızda mevcut bir kuvvet değildir. Ahlak - okuldur, beşerîdir. Biz insanlar ahlakı kanımızda bulmayız, ailemizden, eğitimimizden, daha doğrusu, okul ve medreselerimizden sonra da mahiyetimizden alırız.

dipnot

* Bağımsız Araştırmacı, Kırım, Simferopol; e-posta: tairkerimoff@gmail.com

1- *Kerimov İ. A.* Hafuz Osman Murasov (1882–1926) ve ailesi // Krymskoe İstoricheskoe Obozrenie. Sayı 1. 2014. S. 217–229 (Kırım Tatarca); *Kirimov T. N.* Millet Cevherleri. 1917–1920 ss. "Millet" Gazetesinde Basılan Edebî-Gazetecilik Eserler. Simferopol: Kırımdevokuvpedneşir. 2012. 704 s. S. 515–556 (Kırım Tatarca); *Abdulvapov N.* Osman Murasov: Şair İsmetî ve "Özü Vakıası Destanı" Eseri // Günsel. 1999. Kasım–Aralık. S. 10 (Kırım Tatarca); Kırım Tatar Millî Kurultayı'na Gözleve Uyezdi Kocamçak Volostu Müslümanları Tarafından Sunulan Aday Listesi // Millet. 1917. Sayı 104. 14 Kasım (Kırım Tatarca); *Bodaninskiy A.* ve diğerleri. Kırım Tatarlarının Atasözleri, Deyişleri ve İşaretleri / Haz.: A.N. Samoyloviç, P. A. Falev. Simferopol: Tipografiya Tavricheskogo Gubernskogo Zemstva, 1914. 67 s., s. 36. (Rusça); *Kerimov İ.* Savaş Öncesi Dönemde Kırım Tatar Süreli Yayını // Kırım Tatar Dili ve Edebiyatı Bilimsel Araştırma Merkezi Çalışmaları / Haz.: *T. Kirimov.* Simferopol: Kırımdevokuvpedneşir, 2011. 552 s. Ss. 449–459 (Rusça).

Tahir Kerim_Haziran6.indd 27 14.06.2025 10:41:26